

Отже, військові конфлікти мають значний вплив на формування заробітної плати адміністративно-управлінського персоналу. Вплив може бути як негативним, так і позитивним, залежно від різних факторів, таких як наявні ресурси, рівень інфляції та попит на адміністративний персонал. Уряди та організації повинні враховувати вплив військових конфліктів на заробітну плату та вживати відповідних заходів, щоб забезпечити адекватну винагороду персоналу за їхню роботу. Заходи можуть включати такі політики, як субсидування заробітної плати, звільнення від податків і програми соціального захисту для пом'якшення впливу військових конфліктів на формування заробітної плати. Предметом подальших досліджень є вивчення впливу конкретної політики на формування заробітної плати адміністративного управлінського персоналу під час війни.

Література

1. Gilardi S., Guglielmetti C. Економічні наслідки воєн. У Довіднику з економіки конфлікту. Видавництво Едварда Елгара. 2018. С.63–81.
2. Ідріс А., Адевале А. А., Адесоджі Д. А. Вплив конфліктів і незахищеності на заробітну плату та зайнятість у Нігерії. *Cogent Economics & Finance*, 7(1), 1626525. 2019.
3. Nahmias-Biran B., Maza A., Lubetzky R. Парадокс війни: позитивний вплив міжгрупових конфліктів на формування національної колективної ідентичності. *Журнал*. 2019.

УДК 351.751:342.72/73

О. Гуляк, генерал-майор

Командувач Сил логістики Збройних Сил України

ЕКОЛОГІЧНА ВІЙНА – СУЧАСНИЙ ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК ЛЮДСТВУ

О. Huliak, Major General

ENVIRONMENTAL WARFARE IS A MODERN GLOBAL CHALLENGE TO HUMANITY

В різних джерелах термін “війна” практично не використовується, застосування отримав термін “збройний конфлікт”. Про війну говорять стосовно до констатації стану війни. Визнання стану війни – акт, за допомогою якого або уряд країни, на території якої має місце збройний конфлікт, або якої має місце збройний конфлікт, визнає, що останній є війною, що підпадає під дію всієї сукупності законів і звичаїв війни, або уряд третьої держави робить висновок, що цей збройний конфлікт – це війна, щодо якої він має намір зайняти нейтральну позицію.

Практично всі великі війни мали екологічні наслідки. Ефективним способом підризу економічного потенціалу противника і зниження його боєздатності був вплив під час воєнних дій на елементи біосфери або техногенні об'єкти. Тому екологічні наслідки не є відмітною ознакою екологічної війни. Для кваліфікацій дій як екологічної війни необхідний аналіз причин, приводів, засобів, методів, наслідків з позиції пов'язаності з природними ресурсами, природними об'єктами, з навколишнім середовищем загалом.

Традиційно в літературі позначають кілька близьких понять “екологічної війни”: цілеспрямований техногенний вплив “невійськовими” засобами на певні ділянки біосфери та космічний простір, який неминуче призводить до природних катаклізмів, погодних і кліматичних змін, озонових дір, а також до також руйнування екосистем, порушення фізичного та психічного здоров'я населення; навмисний вплив на природне середовище з метою створення несприятливих умов для життя людини - знищення

*III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ
КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»*

середовища проживання військ противника, техніки та озброєнь, підлив економічного потенціалу, психологічний, політичний тиск тощо.; завдання шкоди противнику шляхом впливу на середовище його проживання: забруднення або зараження повітря, води, ґрунту, винищення флори і фауни.

На наш погляд, ці визначення не достатньо повно відображають сутність екологічної війни. Наприклад, терористичний акт може також підпадати під зміст обох визначень. Але вчинення терористичного акту одиничного характеру не може розглядатися як війна.

На нашу думку, екологічна війна – це сукупність дій, заходів, яких вживають противники під час тривалого в часі, з певною інтенсивністю збройного конфлікту, сторони якого як основний (або переважного) засобу використовують знищення (істотне руйнування) навколишнього середовища, наслідком якого може з'явитися екологічна катастрофа.

Інтерес учених до проблеми екологічної війни визначається істотним впливом природних факторів на економічну міць держав. Екологія чинить безпосередній, хоча і не визначальний, вплив на розвиток форм і способів збройної боротьби, на характер ведення бойових дій. Активні впливи на природні процеси дають змогу створити найпростіші і найбільш економічні руйнівні засоби, які дадуть результати, що залишають далеко позаду всі інші види зброї масового ураження.

Крім того, на природні умови можна впливати дистанційно, на значній відстані від місця, на яке спрямований “удар”, що створює сприятливі можливості для ведення таємної війни.

Країни, де технологія активних впливів на середовище у військових цілях досить розвинена, можуть здійснювати політику “екологічного шантажу” стосовно до держав, які такі технології не розробляють, а також не створюють засоби контролю та протидії. У сучасному світі вже існують способи активного впливу на навколишнє середовище у військових цілях, до яких можна віднести штучне руйнування шару озону, розсіювання та утворення хмар і туманів, ініціювання землетрусів, створення приливних хвиль типу цунамі, вплив на тропічні циклони, використання атмосферних течій для перенесення радіоактивних та інших речовин, створення зон збурень в іоносфері. Кожен із таких способів несе небезпеку не тільки для учасників збройного конфлікту, а й для інших держав.

Віднесення екологічної війни до сучасних глобальних екологічних викликів людству обумовлено низкою підстав:

1) екологічний характер діяння. Аналізуючи військову практику, можливо виокремити відмінну тенденцію – навколишнє середовище розглядається безпосереднім об'єктом воєнного впливу, що змінює мету і характер сучасної війни (збройних конфліктів).

Спеціально генеровані екологічні катастрофи, що становлять особливу небезпеку, виникають, як правило, як результат екологічних воєн (або воєн з екологічними наслідками), терористичних актів з екологічними наслідками (екологічного тероризму). Навіть обмежене застосування спеціальних засобів або військової техніки по відношенню до екологічно небезпечних технічних об'єктів або компонентів біосфери може призвести до незворотного руйнування навколишнього середовища на великій території.

Під час конфлікту з Югославією в 1999 р. було спровоковано безпрецедентну в сучасній Європі гуманітарну катастрофу, яка переросла в екологічну. Під час нападу на Югославію було використано чимало зброї, яку заборонено міжнародними конвенціями (касетні бомби, боєприпаси зі збідненим ураном тощо). Ця зброя була загрозою не для однієї військової інфраструктури, а й для життя громадян та довкілля.

У період бомбардувань на Югославію було скинуто близько 10 т збідненого урану, було зруйновано природні біогеоекосистеми Югославії.

2) це завжди умисне діяння. Способами ведення екологічної війни можуть бути: фізичне винищення фауни і флори, ураження довкілля різними агентами біологічної, хімічної або фізичної природи, провокування техногенної катастрофи за допомогою розпаду руйнування екологічно небезпечних об'єктів, вплив на біосферу (її елементи) для виникнення стихійних лих, що мають певну спрямованість. Оцінка способів ведення війни визначається можливостями та наявністю засобів ураження і тактики їх застосування. В екологічній війні використовуються не тільки спеціально створені для знищення навколишнього середовища засоби, а й системи озброєння, що мали спочатку інше цільове призначення (зброя масового ураження, звичайні види озброєння, нелетальна зброя тощо). Застосовувані бойові засоби мають комплексний характер, що підвищує ефективність їхньої вражаючої дії на навколишнє середовище.

Наприклад, під час Другої Індокитайської війни було застосовано метод “килимового бомбометання”, найбільш згубний для навколишнього середовища, що виражається в повному знищенні рослинності і тваринного світу на “килимі” – поверхні землі площею 65 га, шляхом скидання з одного літака 93 бомб. Таким чином, було знищено 26% території Південного В'єтнаму.

Під час застосування для обстрілу Цхінвалу системи “Град” (польова 122-мм дивізійна реактивна система залпового вогню БМ-21) відбувалося вивільнення небезпечних хімічних речовин - сировини, напівпродуктів застосовуваного озброєння, що призводило до перевищення їхньої концентрації в атмосфері до рівнів, порівнянних із застосуванням хімічних озброєнь. Залпом із 40 осколково-фугасних снарядів забезпечувалося ураження відкрито розташованої живої сили на площі 1046 m^2 , неброньованої техніки – на площі 840 m^2 .

Таким чином, екологічна війна є одним з основних сучасних глобальних екологічних викликів людству.

Література

1. Юрковский А. Правда о НАТО. URL: http://www.iraqwar.mirror-world.ru/tiki-read_article.php?articleid=74357&page=2 (дата обращения: 5.10.2014).
2. Есина Е.А. Экологическая обстановка во время войн и военных конфликтов. URL: <http://kommentarii.ru/comment.php?f=3&t=1401&p=19284> (дата обращения: 5.10.2014).

УДК 327

О. Двуреченська, канд. іст. наук, доц.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ЗОВНІШНІ ЗАГРОЗИ ХІМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ США

O. Dvurechenska, Ph.D., Assoc. Prof.

EXTERNAL THREATS TO USA CHEMICAL SECURITY

Активна зовнішня політика США обумовлює посилення уваги уряду до побудови ефективної системи національної безпеки. В умовах постіндустріального суспільства збільшується кількість загроз, пов'язаних із застосуванням цифрових технологій. Застосування цифрових технологій для порушення національної безпеки держави, безумовно, має переваги, однак передбачає високий рівень технічної підготовки порушника. Класичні загрози порушення національної безпеки продовжують залишатися актуальними, зважаючи на відносно доступні методи їх реалізації. Одну з таких груп загроз складають хімічні речовини та хімічна зброя.